

dő fiatal tiszték emberei kapcsolatainak néhány kérdéséről" (Szabó János hadnagy) „A tartós békeidőszak néhány fel fogásáról” (Kovács Nándor ezredes) — címükből ítélve, úgy tűnik, csupán a hadsereg első életének problémáit tárgyalják. Ám ha odafigyelünk, akkor meg érezzük, hogy azok a gondolatok, amelyek ezekben kifejezésre kerülnek, nagyon is közvetlenül kapcsolódnak az osztársadalom problémáihoz is. Kapcsolódnak azon keresztül, hogy a hadseregben szolgálatot teljesítők nincsenek kínai fallal elzárva a társadalomtól, a kinti jelenségek oda is „begyűrűznek”, másrészt kapcsolódnak azáltal, hogy a felvetett problémákra való nagyobb odafigyelés javíthatja a hadseregben folyó nevelő munkát, s ez az osztársadalom számára is csak eredményt hozhat.

Összességében tehát a kötetben közölt

tanulmányok betöltik azt a feladatot, hogy a hadsereg és a társadalom kapcsolatát széles skálán mutassák meg. Az egyes írások bizonyítják, hogy néphadseregünk eredményeiben és továbbfej lődésében meghatározó szocialista társadal munk fejlődésének dinamizmusa. Ez szocialista viszonyok között természetes. Éppen ezért jó lett volna valamivel többet mondani — ott, ahol erre lehetőség kínálkozott — e kapcsolatok mibenlétéről a kapitalista társadalomban. Érdekes lett volna az összevetés. Nem ártott volna az sem, ha az egyes tanulmányok az általuk vizsgált területek eredményeiből bátrabban vontak volna le konkrét következtetések a tennivalókra, hiszen a tudományos kutatásoknak ez az elsődleges feladata.

Mucs Sándor

BOKOR LÁSZLÓ

(H)IDEGHÁBORÚ

(Zrínyi Katonai Kiadó—Kossuth Kiadó, Budapest, 1978. 327 o., 78 t.)

Bokor László könyve a kortörténetnek, napjaink történelmének dokumentumregénye. Időrendi tárgyalás helyett inkább tematikus fejezetekben, de a történelmi eseményekbe ágyazottan tárja elénk a szerző saját élményeinek dokumentumait. Tizenhat fejezetben ismerteti az elmúlt 25—30 év politikai eseményeinek történelmi mozdulásait, a nyugati világ külpolitikájában, a szocialista világ iránt tanúsított magatartásában a 60-as évek folyamán bekövetkezett fordulatot, úgy, hogy az egymást váltó két külpolitikai vezérelv, a hidegháború és a „forró béke” (Henry Kissinger kifejezése) közti pontos különbségek, de a lényeges azonosságok is láthatókká váljanak.

Nemzedékünk, kikerülve a hidegháború idegtépő hisztériájának hatása alól, az emberiség józanabb gondolkodású többsége érdekének megfelelően, Helsinki és Belgrád határozatai után, végre nyugodtabban tekinthetne a békésebb jövő felé, hacsak...

Éppen ez a „hacsak” a könyv alapon dolata. A Helsinki szellemének megtorpedőzésára világszerte irányuló ellenakciók titokban és szervezeten vezetett stratégiáját mutatja be a szerző: Carter elnök rapszodikus, a Pentagon és a héják érdekeit szolgáló úgynevezett kemény vonala, a szándékosan fenntartott arab—iz-

raeli feszültség, a latin-amerikai, afrikai és ázsiai népek felszabadító harcai következtében kialakuló világpolitikai erőviszonyok erőszakos visszaszorítására irányuló aknamunka, a néha nyíltan véghez vitt beavatkozások, puccsok, az ellenfelek likvidálása, a kínai—szovjet nézeteltérések kiaknázása, a kínai hadipotenciál növelésére irányuló tevékenységek, az európai haladó erőknek a törvényes kormányzásból való kiszorítására irányuló maffiák, mind-mind az ellenkező irányba mutatnak: a hidegháborús szakadék, az atomháború és annak beláthatatlan következményei felé.

A szerző a címben használt zárójellel is jelzi: a hidegháború arra irányul, hogy az átlagember idegei felmondják a szolgálatot. De felforgatni egyre nehezebb: az egyik nép tanul a másik tapasztalataiból, még bukásából, tragédiájából is. Allende elnök jószándékú, humanus politikája, amely kihagyta számításából dühödt ellenfeleinek külföldről pénzelt és irányított katonai akcióját — örök figyelmeztető marad.

A felforgatás „művészetének” újra és újra más-más fegyverek után kell néznie. A Szabad Európa Rádió valóságtól elrugaskodott kommentárjainak, felhívásainak, jóslatainak ma már nem lehet hitele, hiszen mindennapi életünk szám-

talán eredménye cáfolja azokat. Mi is kijárunk a nagyvilágba, kitártuk kapuinkat: minden nyugati megnézheti, hova jutottunk. Nyugodt lelkiismerettel kívánhatjuk a világnak: bárcsak minden ország ennyit tenne a helsinki szellem valóra váltásáért.

Az „excellenciás első titkár úr” — Kádár János — bonni, vatikáni megbeszélései megmutatták, hogy nincsenek megoldhatatlan nehézségek. A múlt sebeit be lehet gyógyítani, ha azokat mesterségesen nem tépjük fel újra és újra. Ne azt keressük, ami elvázal, hanem azt, ami összefűz bennünket, ez pedig: élni kell, hogy építhessünk, hogy gazdasági együttműködésben, de a jólétet biztosító versenyben mutathassuk meg, nem vagyunk a versenyben az utolsók, egyes mezőnyökben már az élre is törtünk és van erőnk minden területen tovább lépni.

Idegfeszítő a hatalomért folyó harc ott, ahol minden módszer elfogadott. Ahol a szabadságjogok szent zászlaja alatt illegális hadsereget lehet felfegyverezni, ahol az elnökgyilkosság zárójelentését újra és újra felül kell vizsgálni, mert az egyre gyanúsabb — ahol a legnagyobb nem marxista párt köztisztviselőnek örvendő polgári tudós vezetőjét úgy kell megölni, hogy „elmenjen a kedve mindenkinek a kommunistákkal együttműködni”. Ez valóban idegháború, méghozzá csak látszólagosan anarchista, nagyon is szervezett és nemzetközileg egyeztetett. Feledésbe merült a nürnbergi per, ahol több mint 30 éve mondott a népek ítélőszéke ítéletet a népirtás fellelhető legfőbb irányítói és végrehajtói felett. Feledtetni igyekeznek ezt a Hitlert dicsőítő és a nagynémet gondolatot és egykori győzelmeket hozsannázó emlékiratokat, amelyek csodálatosképpen az ellenkező következtetésre jutnak: a zseni, de egyben idealista-fantasza Fűhrer jószándékú volt, alvezérei torzították el tanait és politikája végrehajtá-

sát. Mi viszont tudjuk: egymás nélkül nem élhettek meg, közös gazdájuknak mindnyájukra szüksége volt. A világtökének, a háborúban érdekelt világkonstrukciónak jelenleg szüksége van a CIA-ra, amelynek nagyobb a gazdasági, katonai és szakmai apparátusa, mint a hivatalos gépezetnek. Igaz, sokszor fedik egymást, egymást ellenőrzik és gondosan vigyáznak arra, nehogy a népből jött Carter ne ismert mosolyával nézhessen a világ polgárainak szemébe egy újabb meg egyezés, szerintük „engedmény” után.

Mi pedig arra várunk, hogy a jég tovább olvadjon, de ehhez a saját erőnkre is szükség van.

A történeti információkkal szolgáló visszapillantások a könyv legjobb részei. Amikor például a szerző a Helsinkiben aláírt új európai szerződés jelentőségét méltatja az egyik fejezetben, nemcsak a közvetlen előzményekre, a hosszú genfi tárgyalásokra, a szocialista országok készségét kifejező budapesti felhívás inspiráló hatására tekint vissza, hanem arra is sort kerít, hogy jelezze, miért maradtak sikertelenek a két háború közt a hasonló törekvésű Népszövetség erőfeszítései.

Vallanak az egykorú események, új fényt, új jelentőséget kapnak, a hidegháború és az idegháború ellen szólnak. Bokor László személyes tanúként vett részt államfők találkozásán, politikusok tanácskozásain, s élményeit a történelem szemzőgéből veszi szemügyre. A tényeket, az adatokat mindig érvekkel támasztja alá, élményei vallanak. A dokumentarista oknyomozásával pillant a diverzió boszorkánykonyhájába, s nem titkolja félelmeit a világ sorsát befolyásoló rossz erőktől.

A máig kísértő múlt tárul elénk Bokor László kitűnő tollal megírt és jól szerkesztett könyvéből, segít eligazodni napjaink történelmi eseményeiben.

Windisch Aladárné

ROBERT A. KANN

ERZHERZOG FRANZ FERDINAND. STUDIEN

(Verlag für Geschichte und Politik. Wien, 1976. 256. o.)

Robert A. Kann osztrák származású amerikai történésznek, a Habsburg-birodalom története nemzetközileg elismert kutatójának a Ferenc Ferdinánd osztrák trónörökös életével, tevékenységével foglalkozó tanulmányait önálló kötetben összegyűjtő műve (*Ferenc Ferdinánd főher-*

ceg. Tanulmányok) a bécsi történettudományi és filozófiai kiadó gondozásában jelent meg.

A Habsburg-monarchia történetének kutatása napjainkban reneszánszát éli. A nemzetközi történettudomány, mindenekelőtt a polgári történettudomány a Duna-